

Stevan Pešić

DOPISIVANJE SA BOGOM

Beograd

2013.

DERETA

Gradska biblioteka u Novom Sadu

JOVAN OD ZIME

Tri ljubavi imao je ovaj pesnik: poeziju, Dragu Malu Prijateljicu i zimu. Svi su ga voleli, a ova poslednja preotela ga je od prve dve. Ona je bila i više od ljubavi: njegova sudbina. Po njoj se i nazvao Jovan od Zime. Na spomeniku u njegovom rodnom gradu piše da je na zemlji proveo dvadeset četiri godine. Iza njega je ostala knjiga stihova koja će još dugo čuvati njegovo ime od zaborava.

Živeo je sa Dragom Malom Prijateljicom koja je imala srce puno razumevanja i strepnje za njega. Njihovi roditelji brinuli su da to dvoje ne zaborave da treba jesti i platiti kiriju kućevlasniku. Govorili su: kada im prođe mladost i iščeznu krila, stajaće na zemlji. Morali su da ih nateraju i da se venčaju, kao što to zahteva red. Jer njih dvoje mnoge stvari nisu stizali da urade; on je bio zauzet stihovima, ona brigom o njemu. Osim toga, trebalo je da odu na svaki bal i ne propuste nijedno veče „Kod Disa“, u tom veselom utočištu pesnika, slikara i poklonika umetnosti.

Zimi je Jovan postajao drugačiji; to godišnje doba nije samo menjalo prirodu, već i njega. Zaboravljao je poeziju, knjige, prijatelje, a ponekad i onu koja ga je toliko volela. Često je izbibao iz kuće; nikakva mećava nije ga mogla zadržati. Mala Draga Prijateljica sa velikim strahom je očekivala svaki prvi sneg i bila ljubomorna na zimu. Plela mu je džempere i šalove i tako ga čuvala da se ne prehladi i razboli. Podsećala ga je da pesnici znaju kako će umreti i navodila mu primere za to. Onoga koji je pevao o utopljenim dušama i završio u talasima mora. Onoga što je poginuo u dvoboju radi žene, kao ličnost njegovog romana. Onoga što je opisao svoj grob u planini nad kojim urlaju vuci i mećave, i dočekao takav kraj. Pominjala je još mnoge koji su na

pisaćem stolu držali ogledalo i u njemu videli svoju smrt. „Ti previše izazivaš sudbinu“, govorila mu je trudeći se da ne zaplače. „Zar želiš da završiš u snegu?“ On se smeja: „Potomstvu će to biti dokaz o mom izuzetnom daru.“ „Pesnik koji obožava zimu piše o njoj“, pokušavala je ona lukavstvom da ga zadrži kod kuće. „Ti si ispevao dve ode ledu. Slavne su, ali od onoga koji se naziva Jovanom od Zime očekuje se više.“ „Ah, žene nikada neće razumeti poeziju“, odgovarao je on i žurio napolje, gde je vevalo. Mala Draga Prijateljica se tešila time da postoje još tri godišnja doba.

Ona ga je ponekad pratila u zimskim šetnjama. Pomešali bi se sa decom i mladima, pa su se klizali po zamrznutom ribnjaku ili se spuštali sankama niz zavejani breg. Najčešće je pak sam odlazio i satima lutao poljem. Ona ga je čekala i strahovala da ne zaluta u vejavici. Vraćao bi se veseo i pričao o čudesnim stvarima. O strašnom licu vetra koje se može videti u oluji; o veličanstvenim gradovima i palatama od leda koje se naziru u oblacima i o narodima koji prolaze nebesima i ne osvrću se na Zemlju; o tišini koja prodire u srce pred beskrajnim snežnim poljem i osećanju da je sve bilo posle njegovog završetka; o belim prividenjima koja se susreću zimi, čiji se pogled, hladan, prazan, zarije u čovekov mozak kao nož. Slušajući te priče, ona se osmehivala: ipak je to bila samo šetnja pesnikova.

Nije se, međutim, sa tih šetnji uvek vraćao s pričama. Jednom je doveo tako neobičnog gosta da je ona bila uverena da nije sa ovoga sveta, ili da je nastala pometnja u vremenu i prostoru. Bio je to neki Arapin sa crnim turbanom i u crnom burnusu. Kada su se Jovan i on pojavili na vratima, Mala Draga Prijateljica gledala je zapanjena: Jovan je bio sav od snega, dok na Arapinu nije bilo nijedne pahulje! Upitala je muža otkud Arapi u ovom kraju. I sam pomalo zbunjen, rekao joj je da ne zna. Susreo ga je u vejavici; po Arapinu je padao sneg, ali se nije zadržavao na njemu. Nisu mogli da se sporazumeju. Jovan je onda krenuo kući i rukom pozvao čudnovatog putnika. Ovaj je pošao za njim.

Mala Draga Prijateljica se primirila; gost je sedeo pored vatre, pio čaj kojim ga je poslužila i ljubazno se osmehivao. Jovan je doneo mapu i znacima ga upitao odakle je, na šta je gost prstom dotakao Arabiju. Ona

se posle zaklinjala da ga je Jovan naveo na to, i bila sigurna da je Arapin mogao pokazati bilo koju tačku na mapi. Videla je i da njegov burnus i turban uopšte nisu mokri, i ponovo se uplašila. Kada je popio čaj, zahvalio je klanjajući se i hteo da krene kao da mu se žurilo. Jovan je opet pokazao na mapi Arabiju, pitajući na taj način da li odlazi tamo. Arapin je potvrdio klimnuvši glavom, a ona je pomislila da on ništa nije razumevao ili čak da je nešto krio. Stajali su na vratima i gledali kako nestaje u polju. Sneg je vejavao, ali oni su jasno videli crnu priliku sve dok nije iščezla iz njihovih očiju. Dva dana posle toga, Draga Mala Prijateljica preležala je u groznici. Raspitivali su se u okolini o neobičnom putniku. Niko ga nije susreo osim njih i ljudi su između sebe govorili: „Teško Dragoj Maloj Prijateljici! Počela je da veruje u pesničke fantazije svog muža.“

Na sat hoda od grada nalazila se borova šuma i u njoj jezero. Zimi je bilo zaleđeno i Jovan je voleo da ode tamo noću. Jednom je poveo i Malu Dragu Prijateljicu. Bila je svetla noć, ali Mesec nisu videli. U šumi je vladala čudna tišina, a ptice i životinje nisu spavale. Vrane po granama drveća bile su budne; nijedna međutim nije zagraktala. Prošli su pored zeca koji se nije ni pomakao sa staze. Naišli su i na srnu; ona ih i ne opazi. Jovan reče da se ovde nešto događa. Mala Draga Prijateljica ga je molila da se vrate kući. Jovan ju je umirio, te se uskoro nađoše na obali jezera. Dvanaest anđela igralo je hokej na zaleđenom jezeru. Krila su im bila od zelene svetlosti i čitava okolina je od toga sijala jarkom radošću. Kao da se kakav ogroman Mesec približio Zemlji i potom nestao pod njom, ostavljajući mesečinu. Šuma je gorela ali nije sagorevala.

Mala Draga Prijateljica prošapta: „To su anđeli“, i uhvati Jovana za ruku. „Da“, potvrdi on drhtavim glasom. „Prvi put ih vidim u tolikom broju.“ „Zar si ih ranije viđao?“, iznenadi se ona. „Pričaću ti kod kuće“, obećao je Jovan. „Sada nije vreme za to.“ Zaklonjeni iza jednog bora, posmatrali su krilate igrače na ledu. Behu toliko zadivljeni da nisu osećali strah. Uplašiće se tek docnije, a Draga Mala Prijateljica će se zbog toga razboleti. Kako i ne bi! Prvi put je videla anđele i to odjednom dvanaestoricu.

Lopta kojom su igrali bila je crvena i u vazduhu je leteći ostavljala purpurni trag, nalik munji. Kao u svakoj igri i ovde su se čuli smeh i

glasovi. Jovan je do kraja života pokušavao da se seti tog jezika, ali nije mogao; nijednu reč nije bio zapamtio. Kada je o tome raspravljao sa Malom Dragom Prijateljicom, ispostavilo se da je svako od njih čuo anđele na svoj način. Ona je objašnjavala: „To je bilo kao da je moje srce klavir na kojem svira Mocart. Zbog brzine kojom su se nebeski igrači kretali, nisam uspela da vidim njihova lica, ali čula sam njihov smeh. Zajedno sa nama smejali su se i oni koji to nikada ne čine: sneg, drveće i nebo.“ „Ti si srećna ako si ih tako čula“, rekao je Jovan. „Meni se činilo da postojim jedino kao zvuk njihovog glasa. Na isti način postojali su šuma, sneg, ti i sve oko nas. Mislio sam da će svet nestati ako oni prestanu da govore.“ Zatim je trezvenije razmislio o svemu i zaključio da to verovatno i nisu bili neki mudri razgovori, jer kakva mudrost može da se očekuje u igri, makar igrači bili i anđeli? To mu ipak nije pomoglo da odgonetne tajnu njihovog jezika, do kojeg mu je toliko bilo stalo. I najlepša pesma, znao je, tek je daleki odjek jednog anđeoskog prideva, ako prideve uopšte imaju. Verovao je da u tom jeziku svaka reč postoji trostruko: kao imenica, kao pridev i kao glagol. Izgovoriti takvu reč znači dati život pojavi koju ona označava.

Kada su anđeli prestali sa igrom, digoše se u visinu i poleteše, a njih dvoje se nisu usudili da se pomaknu. Krila su im sjala kao da se iznenada, poput eksplozije, zasmejala proleće svojim zelenim glasovima. Nestali su u nebu i šuma postade tamna. Jovan i Mala Draga Prijateljica tek tada opaziše da je zora, a behu došli oko sedam uveče. Svu noć su proveli posmatrajući igrače; njima je izgledalo da su tu tek nekoliko minuta. Lica su im bila modra od hladnoće.

Na belom zaleđenom jezeru ostala je crvena lopta kojom su se anđeli igrali. „Oni su je namerno ostavili“, rekao je Jovan. „Zbog čega bi to učinili? Molim te, hajdemo odavde“, preklinjala ga je Mala Draga Prijateljica koju je odjednom bio obuzeo strah. „Ostavili su je nama“, dosetio se Jovan i dodao: „Naravno, znali su da ih posmatramo.“ I pored njenog protivljenja, on je poneo loptu kući. Bila je veoma teška, kao da je od gvožđa. Kod kuće, na toploti, lopta je počela da se topi. Krv je tekla po sobi. Draga Mala Prijateljica nije mogla da je opere, te su poslednjim novcem morali da kupe ćilim i prekriju pod.

Jovana je zanimalo od čega su bili načinjeni crni štapovi kojima su se služili igrači. Njih nisu našli. Pretpostavljao je da su od stvrdnutih ljudskih misli. „Ako je lopta od krvi“, pitao se, „zašto da štapovi ne budu od ljudskih misli?“ Kakve su bile te misli nije znao. „Možda moje i tvoje“, govorio je ženi. „Ili će pre biti da su ih napravili od misli onih koji sumnjaju u postojanje anđela. Takva šala bi im priličila.“ Draga Mala Prijateljica je uzvignula: „Molim te, prestani! Od tvojih reči me hvata vrtoglavica.“ Kroz nedelju dana ponovo su se obreli u borovoj šumi. Jovan je hteo da ide, a ona nije mogla da ga pusti samog. Tada su videli onde samo zaleđeno jezero i sa zavejanih grana slušali graktanje vrana.

Anđele koji igraju hokej na ledu nikome nisu pominjali, jer je i Arapin na kome se ne zadržava sneg bio dovoljan razlog da ih susedi oprezno pozdravljaju, a prijatelji brinu o njihovom zdravlju. Mala Draga Prijateljica ispričala je o tome mnogo godina kasnije u svojim uspomenu. Tu je govorila o prethodnim susretima svog muža s anđelima, o čemu je slušala od njega dok je ležala bolesna posle događaja na jezeru. Prvi put se to desilo kada je imao dvanaest godina. Prolazeći pored jednog ružičnjaka, ugledao je sjajno krilato biće kako kosirom ljutito seče ruže. Pošto je u vrtu napravilo pravu pustoš, ono je odletelo. Dečak se ohrabri i uze jednu posečenu ružu sa zemlje, ali je odmah baci i izbezumljen pobeže odatle: među njenim laticama video je jedno majušno mrtvo dete. Drugi put se susreo s anđelom kada mu je bilo sedamnaest godina. Nalazio se na izletu, sam, daleko od zavičaja; sa rancem na leđima i štapom u ruci veselo je prolazio jednom dolinom. To popodne ga je zateklo da sedi na obali reke. Jednog trena ugleda anđela koji je hodao po talasima. Kada se vinuo prema nebu, voda iza njega gorela je skoro čitav sat.

Dve godine pre nego što će završiti svoj boravak na Zemlji, Jovan od Zime je jedne noći, u mesecu julu, imao viziju Polarne Zore. Nije mogao da zaspi i čitao je. Iznenada je osetio da nije u svojoj sobi i podigao je pogled s knjige. Kasnije je tvrdio da je bio budan i da ono što je čitao nije moglo izazvati njegove vizije.

Gledao je ledene predele Arktika a osećao da tu živi vekovima, da je to njegova zemlja i zavičaj. Postojali su i drugi ljudi, ceo jedan narod, ali

on ih nije video, jer oni su tu bili sporedni. Nebo je bilo sve što je znao i pamtio. On i narod kojem je pripadao čekali su da prođe noć kojoj kao da nije bilo kraja. Nad njim, visoko gore, kružile su zvezde, poput milijardi kovitlaca; čitavo nebo beše beskrajni točak koji se okreće. Nikada nije video nešto tako veličanstveno i suludo i bio je prestravljen u duši. Do njega dopreše glasovi, stotine njih, strašni i lepi od tuge prohujalih vekova. To su, osećao je, njegova braća ljudi pevali himne Zori da svane i oslobodi ih tame i hladnoće. Slutio je, svim srcem, da se to njoj mole čekajući da se zvezde umire i obasjaju Zemlju životom. Pesa se stapala sa hujanjem zvezdanih kruženja, a zatim su nebesa počela da se otvaraju.

To je, posle beskrajne noći, počinjala da svanjiva Zora. Svemirski točak kao da se zaustavio i umirio. U crnom nebu najpre se pojavilo jedva primetno svetlucanje. Nekoliko zvezda oko njega je izbledelo, i ono se širilo levo i desno. To je trajalo satima. Zatim se na nebu pojavila svetla traka, nalik na dugu. Svetlost je i dalje rasla i širila se, bela kao biser. Kružila je, dugo, sve dok se njena belina nije pretvorila u plamteće crvenilo sa bojama purpura i zlata na krajevima. Njeno kruženje se nastavilo; ponekad bi potamnela da bi se odmah zatim rasplamsala kao vatra. Boje na nebu postajale su sve sjajnije i raskošnije. Takve, ostajale su tu koliko traju naših šezdeset dana i noći. Sunce, njihov izvor, stajalo je u vrhu neba; odatle nije zalazilo sto osamdeset dana i noći. To sunce, video je, izišlo je na jugu, a ne na istoku.

Jovan nikada nije bio na severu, a to što je gledao bila je Polarna Zora. Još više se uznemirio kada je u jednoj knjizi pročitao opis Zore koji je isti kao onaj što je video. Posle tri meseca vizija se ponovila. Nalazio se u polju, u svojoj uobičajenoj šetnji. Kao presečen munjom, prostor pred njim se naglo otvorio i vreme, crna masa, iščezlo je. Gledao je iste predele Arktika, nebo sa suludim kruženjem zvezda i slušao pevanje naroda koji je čekao da svane Zora. Imao je isto osećanje trajanja noći, očaja i nade. Ali ovoga puta to osećanje je bilo jasnije; znao je koja rasa tu živi. Činilo mu se da razume jezik njenih himni. Jezik taman, stariji od zemlje, tajanstveniji od neba koje se rađalo. Bio je to početak sećanja, bolnog i teškog, na hiljade vekova koji su prošli.

Nebesa su bila zahvaćena kruženjem zvezda, a njegov razum i duh olujom vremena iz koje će se spasti jedino pamćenjem. Bio je ubeđen da će se setiti svega ako se vizija Polarne Zore još jednom ponovi. Uzalud ju je čekao.

Počeo je da izučava astronomiju i arheologiju, nadajući se da će mu to pomoći da otkrije poreklo ljudske rase. Od brojnih zvezdanih galaksija hvatala ga je vrtoglavica, a nalazi arheologa izazivali su mu snove u kojima se Zemlja pojavljivala kao čudovište koje se hrani narodima i vekovima. Jednu njegovu misao ništa ipak nije moglo pokolebati: da je ljudska rasa došla iz neba. Odakle i zašto, verovao je da će saznati on ili neki budući čovek u snu ili vizijom. Ta rasa živela je najpre u predelima današnjeg Arktika. Tu je bilo Zlatno Doba. Sunce i planete su zatim promenile putanje i raspored. Zemljini polovi su se obrnuli i otpočelo je ono što traje milionima godina: vladavina Gvozdenog Kruga života i smrti i čovekov očaj da iziđe iz njega. Jovanova vizija odnosila se na doba nakon velikih promena u kosmosu, kada je ljudska rasa izgubila svoje nebesko obeležje. Njeni pokušaji da se spase na Mesecu propali su i ona se raselila po Zemlji. Polarne zore bile su sećanje na to doba. Jedne noći, u snu, Jovanu je doletela snežna planina i ponela ga prema nebesima. Ta krilata planina zvala se Himalaji.

Mesecima je Jovan izučavao astronomiju i arheologiju, a potom se, na radost prijatelja, vratio poeziji. Govorio je da pesnik nema preče dužnosti nego da bude ljudsko pamćenje. Nauka je zabluda rođena iz očaja, a poezija je jedina istina. Mala Draga Prijateljica je njegovu viziju smatrala proročanskom i strahovala da ona znači početak novog Ledenog Doba.

Poslednje godine njegovog života zima je bila duga; sneg se zadržao puna četiri meseca. Jovan je pisao mnogo, kao da je žurio da završi ono što je trebalo. Češće je izlazio sam, zbog čega su se on i Mala Draga Prijateljica svađali. Tog kobnog dana radio je do pet po podne, zatim je izišao da prošetava. Spustilo se veče i on se nije vratio. Ona pomisli da se zadržao kod prijatelja. Nije ga bilo ni do ponoći; tešila se da je „Kod Disa“. Veoma ljuta, nije htela da ga čeka, već leže da spava. Celu noć se budila da vidi je li došao, a kada se to nije dogodilo ni ujutru, krenula

je da ga traži. Niko od njegovih znanaca nije ga bio video prethodnog dana niti te noći. Otišla je u obližnje selo kod rođaka, nadajući se da je kod njih; ni tamo ga nije bilo. Tada je zaplakala.

Trećeg dana pred kućom se zaustaviše saonice, koje je terao neki seljak. Sa njime su bila dvojica žandarma. Na saonicama se nalazilo Jovanovo telo, prekriveno ponjavom. Žandarmi ispričaju da ga je seljak našao smrznutog na drumu. Bilo je to dvadesetak kilometara od mesta u kojem su živeli.

Premda je bila mlada, Draga Mala Prijateljica se više nije udavala, što je inače čest slučaj sa udovicama pesnika. One se srećno udaju, a potom se čitavog života sećaju godišnjica slavnog pokojnika. Njoj se to nije dogodilo. Doživela je duboku starost i sav život posvetila njegovoj poeziji. Štampala je knjigu stihova, skupljala je napise o njemu i ostavila uspomene na pesnika. Njegove beležnice, pisma, knjige, kaput, šešir, šal, sat i lulu zaveštala je Gradskom muzeju, gde će biti čuvani nakon njene smrti. Živela je u istoj kući u kojoj je provela pet godina sa Jovanom od Zime; kupila ju je od svog nasleđstva. Bila je to prizemna kuća na kraju grada sa baštom. U bašti je još rađala kruška pod kojom je on voleo da sedi u proleće.

Zima joj je bila najlepše godišnje doba. Sedela bi pored prozora i posmatrala kako veje sneg. Slušala je huk vetra u dimnjaku kamina i gledala cveće od leda na prozorskom oknu; od tog cveća bela priviđenja pletu vence za umrle od ljubavi. Kada bi je posetili pesnikovi poštovaoci, ona im je pokazivala njegove stvari i fotografije. Te fotografije prikazivale su visokog i mršavog mladića lepog lica i mladu plavokosu lepticu, kako ga drži pod ruku. Sećala se njegovih priča: da postoji Ledeno Sunce, sjajnije od svih sunaca, čija će se svetlost jednom raširiti po vasioni. Sneg i led će prekriti Zemlju i očistiti je od ljudi i njihovih uzaludnih misli i besmislenih života. Kada bi dobru staricu pitali da li joj je bilo teško samoj sve te duge godine, ona je odgovarala: „Ne, jer je uvek bila zima, a on je voleo zimu.“